

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ РЯТУВАЛЬНИКІВ

за освітньо-професійною програмою «Цивільний захист»
циклу загальної вибіркової підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузі знань 26 «Цивільна безпека»
спеціальності 263 «Цивільна безпека»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 27.08.2024 №2

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Основи психології для рятувальників»

2024 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Основи психології для рятувальників» для підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 263 «Цивільна безпека» має на меті забезпечення здобувачів знаннями із психології, як науки, що вивчає психічний світ людини й сформувати в них психологічну готовність до діяльності в особливих та екстремальних умовах.

Вивчення дисципліни сприятиме засвоєнню здобувачами системи основних понять психології, розвитку їх здатності до самостійного оволодіння психологічними знаннями, формуванню навичок творчого мислення та здатності до професійного саморозвитку.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Дячкова Ольга Михайлівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту, кандидат педагогічних наук.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 234. Номер телефону: 097 690 56 86
E-mail	diachkova_olha@chipb.org.in
Наукові інтереси	Психологія професійної діяльності, соціальна психологія, психологія та педагогіка вищої освіти,
Професійні здібності	Навички навчання та викладання. Організація та проведення наукових досліджень.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидат педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Співавтор 2 навчальних посібників та 1 колективної монографії, понад 23 наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/journal/thematic-plan?id=513109>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другу та четверту п'ятницю кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Забезпечення здобувачів фундаментальними знаннями із психології, як науки, що вивчає психіку та психічні явища; формування вмій та навичок визначення психологічного контексту в умовах практичної діяльності; ознайомлення з психологічною складовою професійної діяльності рятувальників та особливостями самопомоги в умовах надзвичайних ситуацій.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Загальна вибіркова	
Навчальний рік	2024-2025	
Семестр	3-й	3-й
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	3	3
загальна кількість годин	90	90
кількість модулів	2	2
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції	20	6
семінарські, практичні	24	2
самостійна робота (годин)	46	82
індивідуальні завдання	курсова робота	курсова робота
Форма підсумкового контролю	залік	

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: філософія; організація робіт у непридатному для дихання середовищі; первинна військово-професійна підготовка.

Постреквізити: психологія професійної діяльності; аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи; організація служби і підготовки; виробнича практика.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Цивільний захист» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям різного характеру.	ПРН 07

Організувати та проводити навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності.	ПРН 25
Визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі чинники в умовах воєнного стану	ПРН36

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ЗК 03
Навички міжособистісної взаємодії.	ЗК 07
Здатність організувати та проводити навчання працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.	СК27
Здатність до дій в особливих умовах, пов'язаних із високим рівнем фізичного та психологічного навантаження та в умовах воєнного стану.	СК36

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. «ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ РЯТУВАЛЬНИКІВ»

Змістовий модуль 1. Психологічні засади єдності психіки і діяльності рятувальників

Тема №1. Психологія як наука. Розвиток психіки і свідомості
Література: [Баз.: 2, 8, 11. Доп.: 3, 8, 9, 20].

Тема №2. Пізнавальна сфера особистості
Література: [Баз.: 1-3, 6, 14. Доп.: 5, 8-10, 18].

Тема №3. Емоційно-вольові процеси особистості
Література: [Баз.: 1-3, 6, 14. Доп.: 6, 7, 9, 11, 17].

Тема №4. Індивідуально-психологічні особливості особистості
Література: [Баз.: 1-3, 6. Доп.: 6, 7, 9, 11, 17].

Тема №5. Особистість як соціально-психологічна категорія
Література: [Баз.: 1, 3, 6, 13. Доп.: 6, 13-16].

Тема №6. Діяльність як умова розвитку особистості
Література: [Баз.: 2, 5, 8. Доп.: 5, 7, 9, 15].

Тема 7. Психологічна складова професійної діяльності рятувальників.
Література: [Баз.: 2, 5, 8. Доп.: 5, 7, 9, 18].

Тема №8. Психологічні наслідки професійної діяльності рятувальників

Література: [Баз.: 1-4, 8. Доп.: 3-5, 17, 20].

Тема №9. Особливості самопомоги рятувальників в умовах професійної діяльності

Література: [Баз.: 1, 2, 8, 10. Доп.: 1-3, 7, 9, 12, 17, 19].

Підсумкова модульна робота Залік

МОДУЛЬ 2. КУРСОВА РОБОТА

Змістовий модуль 2. Виконання та захист курсової роботи

Тема КР 1. Розробка завдання на курсову роботу

Література: [Баз.: 1, 3, 4, 6. Доп.: 1, 3, 6-11, 15, 16].

Тема КР 2. Виконання курсової роботи

Література: [Баз.: 1, 3, 4, 6, 10. Доп.: 1, 5, 6, 8, 17, 19, 20].

Тема КР 3. Захист курсової роботи

Література:[Баз.: 1, 2, 6, 9. Доп.: 1, 3, 6, 20].

Захист курсової роботи

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні заняття	самостійна робота*	Поточний контроль	
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ РЯТУВАЛЬНИКІВ					
Змістовий модуль 1. Психологічні засади єдності психіки і діяльності рятувальників					
Тема №1. Психологія як наука. Розвиток психіки і свідомості	6	2	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №2. Пізнавальна сфера особистості	6	2	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №3. Емоційно-вольові процеси особистості	6	2	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №4. Індивідуально-психологічні особливості особистості	6	2	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема № 5. Особистість як соціально-психологічна категорія	6	2	2	2	усні та письмові опитування,

					індивідуальні завдання, практичні завдання СПП
Тема №6. Діяльність як умова розвитку особистості	6	2	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №7. Психологічна складова професійної діяльності рятувальника	6	2	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №8. Психологічні наслідки професійної діяльності рятувальника	6	2	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема №9. Особливості самопомоги рятувальників в умовах професійної діяльності	8	4	2	2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	56	20	18	18	-
Підсумкова модульна робота	2	-	2	-	-
Залік	2	-	2	-	-
Разом за модуль 1	60	20	22	18	
МОДУЛЬ 2. КУРСОВА РОБОТА					
Змістовий модуль 2. Виконання та захист курсової роботи					
Тема КР 1. Розробка завдання на курсову роботу	10	-	-	10	індивідуальні завдання
Тема КР 2. Виконання курсової роботи	10	-	-	10	індивідуальні завдання
Тема КР 3. Захист курсової роботи	10	-	2	8	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	30	-	2	28	-
Разом за модуль 2	30	-	2	28	-
ВСЬОГО	90	20	24	46	-

Назви змістових модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні заняття	самостійна робота*	Поточний контроль	
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ РЯТУВАЛЬНИКІВ					
Змістовий модуль 1. Змістовий модуль 1. Психологічні засади єдності психіки і діяльності рятувальників					
Тема №1. Психологія як наука. Розвиток психіки і свідомості	5	-	-	5	індивідуальні завдання
Тема №2. Пізнавальна сфера особистості	5	-	-	5	індивідуальні завдання
Тема №3. Емоційно-вольові процеси особистості	6	-	-	6	індивідуальні завдання
Тема №4. Індивідуально-психологічні особливості особистості	6	-	-	6	індивідуальні завдання
Тема № 5. Особистість як соціально-психологічна категорія	6	-	-	6	індивідуальні завдання
Тема №6. Діяльність як умова розвитку особистості	6	-	-	6	індивідуальні завдання

Тема №7. Психологічна складова професійної діяльності рятувальників	8	2	-	6	індивідуальні завдання
Тема №8. Психологічні наслідки професійної діяльності рятувальників	8	2	-	6	індивідуальні завдання
Тема №9. Особливості самопомоги рятувальників в умовах професійної діяльності	8	2	-	6	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	58	6	-	52	-
Залік	2	-	2	-	захист індивідуальних завдань
Разом за модуль 1	60	6	2	52	-
МОДУЛЬ 2. КУРСОВА РОБОТА					
Змістовий модуль 2. Виконання та захист курсової роботи					
Тема КР 1. Розробка завдання на курсову роботу	10	-	-	10	індивідуальні завдання
Тема КР 2. Виконання курсової роботи	10	-	-	10	індивідуальні завдання
Тема КР 3. Захист курсової роботи	10	-	-	10	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	30	-	-	30	-
Разом за модуль 2	30	-	-	30	-
ВСЬОГО	90	6	2	82	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи психології для рятувальників».

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у силабусі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям, як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія».

Окремим видом індивідуальних завдань з дисципліни є курсова робота. Вимоги до написання курсових робіт наведені в методичних вказівках для виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Основи психології для рятувальників» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 263 «Цивільна безпека».

Модуль 1. Основи психології для рятувальників

1. Психологія як наука. Розвиток психіки та свідомості.

2. Роль та місце психологічної науки в діяльності рятувальників.
3. Сучасний стан психологічної науки.
4. Роль психології в умовах війни.
5. Наслідки війни для психіки особистості.
6. Вплив війни на дитячу психіку.
7. Мозок, людська психіка і психічне в єдності світу.
8. Захисні механізми психіки в умовах війни.
9. Особистість, умови та чинники її становлення.
10. Поняття «особистість» у психологічних теоріях і практиках: стан і перспективи розвитку.
11. Соціокультурні основи становлення особистості в умовах воєнного стану.
12. Психологічні особливості соціалізації особистості в умовах воєнного стану.
13. Проблема асоціалізації дітей в умовах війни.
14. Соціалізація учасників бойових дій після повернення до звичного життя.
15. Пізнавальні психічні процеси особистості. Складові пізнавальної сфери особистості.
16. Емоційно-вольові процеси психіки особистості.
17. Індивідуально-психологічні особливості особистості.
18. Механізми подолання негативних емоцій під час війни.
19. Значення вольових якостей у рятувальників в умовах професійної діяльності.
20. Особливості прояву тривожності у рятувальників в умовах надзвичайних ситуацій.
21. Особливості прояву пізнавальних процесів в умовах професійної діяльності рятувальників. Механізми подолання негативних емоцій під час війни.
22. Збереження самовладання рятувальників в умовах професійної діяльності.
23. Механізми подолання негативних емоцій під час війни.
24. Негативні прояви психічних станів та реакцій рятувальників в умовах ліквідації наслідків НС.
25. Особливості прояву стресу рятувальників в умовах професійної діяльності.
26. Особливості прояву психічних станів дітей в умовах війни.
27. Зміни психіки та характеру особистості в умовах воєнного стану.
28. Фізичне виховання і спорт у подоланні негативних наслідків бойового стресу рятувальників.
29. Психопрофілактика стресу в професійній діяльності рятувальників.
30. Фактори, що впливають на формування стратегій стрес-долаючої поведінки рятувальників.

31. Основні соціально-психологічні детермінанти впливу на психічне здоров'я персоналу рятувальників.

32. Саморегуляція як засіб управління психічним станом рятувальників в екстремальних умовах.

33. Психологічні особливості розвитку особистості в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.

34. Особливості професійної діяльності пожежних-рятувальників в умовах воєнного стану.

35. Психологічні особливості професійної діяльності та їх вплив на працездатність рятувальників в екстремальних умовах життєдіяльності.

36. Специфіка діяльності фахівців піротехнічних підрозділів під час війни.

37. Діяльність психологів ДСНС України в умовах збройної агресії.

38. Психологічні чинники професійної діяльності фахівців ризиконебезпечних професій.

39. Професійна діяльність рятувальників ДСНС України в умовах воєнного стану.

40. Рекомендації для фахівців ДСНС України щодо особливостей взаємовідносин та спілкування з неевакуйованим населенням при обстрілах, пожежі тощо.

Модуль 2. Виконання та захист курсової роботи

1. Психологія як наука. Розвиток психіки та свідомості.

2. Роль та місце психологічної науки в діяльності працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

3. Сучасний стан психологічної науки.

4. Роль психології в умовах війни.

5. Наслідки війни для психіки особистості.

6. Вплив війни на дитячу психіку.

7. Мозок, людська психіка і психічне в єдності світу.

8. Захисні механізми психіки особистості в умовах війни.

9. Особистість, умови та чинники її становлення.

10. Поняття «особистість» у психологічних теоріях і практиках: стан і перспективи розвитку.

11. Психологічні детермінанти розвитку особистості.

12. Безпекові принципи формування й розвитку ідентичності особистості в умовах війни.

13. Спілкування як важлива передумова формування особистості.

14. Війна і мова. Ставлення українців Півдня і Сходу для чинників ідентичності.

15. Соціокультурні основи становлення особистості в умовах воєнного стану.

16. Психологічні особливості соціалізації особистості в умовах воєнного стану.

17. Проблема асоціалізації дітей в умовах війни.
18. Соціалізація учасників бойових дій після повернення до звичного життя.
19. Пізнавальні психічні процеси особистості. Складові пізнавальної сфери особистості.
20. Емоційно та вольові процеси психіки особистості.
21. Індивідуально-психологічні особливості особистості.
22. Механізми подолання негативних емоцій під час війни.
23. Значення вольових якостей у рятувальників в умовах професійної діяльності.
24. Особливості прояву тривожності у рятувальників в умовах надзвичайних ситуацій.
25. Особливості прояву пізнавальних процесів в умовах професійної діяльності рятувальників.
26. Збереження самовладання рятувальників в умовах професійної діяльності.
27. Механізми подолання негативних емоцій рятувальників в умовах професійної діяльності.
28. Негативні прояви психічних станів та реакцій рятувальників в умовах ліквідації наслідків НС.
29. Особливості прояву стресу рятувальників в умовах професійної діяльності.
30. Зміни психіки та характеру особистості в умовах воєнного стану.
31. Особливості прояву психічних станів дітей в умовах війни.
32. Фізичне виховання і спорт у подоланні негативних наслідків бойового стресу рятувальників.
33. Психопрофілактика стресу в професійній діяльності рятувальників.
34. Фактори, що впливають на формування стратегій стрес-долаючої поведінки рятувальників.
35. Основні соціально-психологічні детермінанти впливу на психічне здоров'я персоналу рятувальників.
36. Саморегуляція як засіб управління психічним станом рятувальників в екстремальних умовах.
37. Психологічні особливості розвитку особистості в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.
38. Діяльність як основна форма активності особистості.
39. Психологічна структура діяльності.
40. Творча діяльність. Основні теорії та продукти творчості.
41. Сучасні концепції до вивчення структури професійної діяльності.
42. Особливості професійної діяльності пожежних-рятувальників в умовах воєнного стану.
43. Професійно важливі якості як детермінанти успішності професійної діяльності рятувальників.

44. Психологічні особливості професійної діяльності та їх вплив на працездатність рятувальників в екстремальних умовах життєдіяльності.

45. Специфіка діяльності фахівців піротехнічних підрозділів під час війни.

46. Діяльність психологів ДСНС України в умовах збройної агресії.

47. Психологічні чинники професійної діяльності фахівців ризиконебезпечних професій.

48. Професійна діяльність рятувальників ДСНС України в умовах воєнного стану.

49. Рекомендації для фахівців ДСНС України щодо особливостей взаємовідносин та спілкування з неевакуйованим населенням при обстрілах, пожежі тощо.

50. Особливості самопомоги рятувальників в умовах професійної діяльності.

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчання заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

– науково-дослідна робота;

– самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень, курсова робота.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної

дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

Таблиця відповідності 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи, заліку та курсової роботи.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять
I. Поточний контроль			
Модуль 1	Лекції	10	0
	Семінари (практичні заняття)	9	9*5
	Індивідуальні завдання	30	30
	II. Підсумковий контроль		
	ПМР	1	25
	Залік	1	-
Разом за модуль 1			100
Модуль 2	Лекції	-	-
	Семінари (практичні заняття)	-	-
	Індивідуальні завдання	-	-
II. Підсумковий контроль			
	Курсова робота	1	100

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 30. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках щодо виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» (розділ «Заохочувальне оцінювання»).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу:

- поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять;
- оцінка (бали) за індивідуальну роботу;
- оцінка (бали) за виконання творчих робіт;
- підсумковий контроль успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

4 бали – завдання виконане, відповідь вірна, але обґрунтування відповіді недостатнє.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

1 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання та вірно підібрані варіанти вирішення практичних завдань.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється шляхом проведення письмової контрольної роботи у межах залікового модулю дисципліни. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з десяти тестових завдань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної роботи здійснюється в діапазоні від 0 до 25 балів. Тестові завдання: вага одного правильно вирішеного тестового завдання становить 1 бал, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх тестових завдань становить 10 балів. Ситуаційне завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 15 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (5 балів), самостійність її вирішення (5 балів) та творчий підхід (5 балів).

Зміст контрольних завдань та критерії їх оцінювання для здобувачів заочної форми навчання наведено у методичних вказівках щодо виконання контрольної роботи з дисципліни «Основи психології для рятувальників».

Підсумковим контролем успішності з дисципліни є залік, який полягає в накопичувальній оцінці в балах із засвоєння здобувачами навчального матеріалу дисципліни на підставі результатів виконаних індивідуальних завдань, різних видів навчальних робіт на практичних заняттях, визначених робочою програмою.

Складання заліку здобувачами заочної форми навчання відбувається у формі захисту, виконаних ними самостійно індивідуальних завдань, виконання підсумкової контрольної роботи та виставлення підсумкових балів за навчальну дисципліну.

Окремим видом підсумкового контролю здобувачів є курсова робота, яка виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Зміст завдань та вимоги до виконання курсової роботи наведено у методичних вказівках до виконання курсової роботи з дисципліни «Основи психології для рятувальників».

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі у формі курсової роботи (оцінюється від 0 до 100 балів).

Оформлення курсової роботи (від 0 до 10 балів): якість технічного оформлення курсової роботи, володіння стилем наукового викладу – до 5 балів; дотримання структури курсової роботи та правильність оформлення бібліографічного опису літературних джерел – до 5 балів.

Зміст курсової роботи (від 0 до 60 балів): відповідність змісту курсової роботи її назві, поставленій меті і завданням – до 10 балів; правильність визначення і оформлення методологічного апарату дослідження – до 10 балів; всебічність та глибина аналізу літературних джерел – до 10 балів; якість інтерпретації та аналізу отриманих результатів дослідження – до 10 балів; наявність пропозицій і практичних рекомендацій – до 10 балів; ступінь самостійності проведеного дослідження – до 10 балів.

Захист курсової роботи (від 0 до 30 балів): якість змісту доповіді, дотримання регламенту – до 10 балів; відповідність змісту доповіді та її якість – до 10 балів; правильність, повнота та аргументованість відповіді на запитання – до 10 балів.

Примітка:

1) максимальний бал за кожним критерієм оцінювання ставиться у випадку, якщо встановлено повну відповідність даного критерію курсової роботи чи процедури захисту відповідним вимогам.

2) нуль балів ставиться у випадку повного невиконання вимог до даного критерію у курсовій роботі чи процедурі захисту або встановлення фактів академічної недобросовісності;

3) проміжний бал ставиться тоді, якщо вимоги виконано частково або з помилками;

4) у випадку наявності грубих помилок, наприклад, відсутності самостійних висновків, порушень процедури дослідження чи обробки даних, відсутності аргументованих відповідей на запитання членів комісії кількість балів за відповідним критерієм може бути знижена на третину.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань залежать від форми виконання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної

побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної недоброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач

переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до модульного контролю знань

1. Охарактеризувати предмет та завдання психології як науки.
2. Диференціювати та провести феноменологічний аналіз понять «особистість», «індивід», «індивідуальність».
3. Розкрити психологічні особливості розвитку особистості в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.
4. Пояснити роль психології в умовах війни.
5. Охарактеризувати роль та місце психологічної науки в діяльності працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
6. Розкрити наслідки війни для психіки особистості.
7. Пояснити вплив війни на дитячу психіку.
8. Розкрити захисні механізми психіки особистості в умовах війни.
9. Охарактеризувати соціокультурні основи становлення особистості в умовах воєнного стану.
10. Пояснити психологічні особливості соціалізації особистості в умовах воєнного стану.
11. Розкрити проблему асоціалізації дітей в умовах війни.
12. Охарактеризувати особливості соціалізації учасників бойових дій після повернення до звичного життя.
13. Розкрити механізми подолання негативних емоцій під час війни.
14. Пояснити значення вольових якостей у рятувальників в умовах професійної діяльності.
15. Охарактеризувати особливості прояву тривожності у рятувальників в умовах надзвичайних ситуацій.
16. Охарактеризувати особливості прояву пізнавальних процесів в умовах професійної діяльності рятувальників.
17. Розкрити шляхи збереження самовладання рятувальників в умовах професійної діяльності.

18. Охарактеризувати механізми подолання негативних емоцій рятувальників в умовах професійної діяльності.

19. Розкрити негативні прояви психічних станів та реакцій рятувальників в умовах ліквідації наслідків НС.

20. Пояснити обливості прояву стресу рятувальників в умовах професійної діяльності.

21. Розкрити психологічні особливості професійної діяльності та їх вплив на працездатність рятувальників в екстремальних умовах життєдіяльності.

22. Диференціювати та провести феноменологічний аналіз понять «типові умови діяльності», «особливі умови діяльності», «екстремальні умови діяльності».

23. Пояснити специфіку професійної діяльності рятувальників в екстремальних умовах воєнного стану.

24. Охарактеризувати основні психічні стани рятувальників в екстремальних умовах воєнного стану.

25. Проаналізувати позитивні особистісні наслідки екстремальних перевантажень.

26. Проаналізувати негативні особистісні наслідки екстремальних перевантажень.

27. Розкрити обсяг і зміст поняття «стрес» та визначити його роль у житті людини.

28. Пояснити суб'єктивну значущість стресогенності екстремальних ситуацій в умовах професійної діяльності рятувальників.

29. Проаналізувати модель професійного стресу рятувальників.

30. Розкрити обсяг і зміст поняття «екстрена психологічна допомога».

31. Охарактеризувати особливості самопомоги рятувальників в умовах професійної діяльності.

32. Охарактеризувати специфіку екстреної психологічної допомоги при руховому збудженні.

33. Розкрити особливості надання екстреної психологічної допомоги при апатії.

34. Пояснити тактику надання екстреної психологічної допомоги при виникненні страху.

35. Розкрити специфіку екстреної психологічної допомоги при ступорі.

36. Охарактеризувати особливості надання екстреної психологічної допомоги при агресії.

37. Проаналізувати тактику надання екстреної психологічної допомоги при істеричі.

38. Визначити особливості психологічного реагування постраждалих на надзвичайні ситуації.

39. Проаналізувати поведінкові реакції постраждалих в надзвичайних ситуаціях в умовах воєнних дій.

40. Охарактеризувати особливості поведінки людей на пожежі.

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.

3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

17. Рекомендовані джерела інформації

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ РЯТУВАЛЬНИКІВ.

Змістовий модуль 1. Психологічні засади єдності психіки і діяльності рятувальників

Базова література

1. Генеза поняття «особистість» в українській психологічній науці: монографія / [В.В. Турбан, Л.З. Сердюк, В.В. Бушанський, В.В. Москаленко, Ж.М. Маценко та ін.]; за ред. В.В. Турбан. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с.

2. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану: навчальний посібник / за ред. М. Ковалю. Львів: ЛДУБЖД, 2023. 308 с.

3. Дячкова О., Мохнар Л., Франчук О., Марцін М. Основи психології для рятувальників: частина 1. Черкаси : ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2021. 152 с.

4. Дячкова О. М. Психологія діяльності в особливих умовах : навч. посіб. / [О. М. Дячкова, М.В. Фомич, С.І. Головченко, Г.С. Грибенюк, О.М. Дячкова та ін.]; за заг. ред. проф. М.А. Кришталю. Черкаси: видавець Третяков О.М., 2021. 120 с.

5. Екстремальна психологія : підручник / за ред. О.В. Тімченка. Київ : ТОВ «Август трейд», 2007. 502 с.

6. Загальна психологія / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. Київ : Либідь, 2005. 370 с.
7. Клименко І. В. Психологічні засади професійної підготовки поліцейських : монографія. Харків : Фоліо, 2018. 424 с.
8. Коваль М. С. Дії підрозділів ДСНС України в умовах розвитку воєнного стану. навчальний посібник. Львів : ЛДУБЖД, 2023. 308с.
9. Кришталь М.А. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України : навч. посіб. Черкаси : Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, 2011. 226 с.
10. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ : Каравела, 2020. 418 с.
11. Приходько І.І., Колесніченко О.С., Тімченко О.В. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. Харків : НА НГУ, 2016. 571 с.
12. Протоколи надання психологічної підтримки та допомоги персоналу ДСНС та членам їх сімей: посібник / Кердивар В.В., Овсяннікова Я.О., Перелигіна Л.А., Платонов В.М., Похілько Д.С. Харків: Факт, 2024. 154 с.
13. Психологія діяльності в особливих умовах : навч. посіб. / за заг. ред. проф. М.А. Кришталь. Черкаси: видавець Третяков О.М., 2021. 120 с.
14. Психологія праці в звичайних та екстремальних умовах: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 652 с.
15. Оніщенко Н.В. Екстрена психологічна допомога в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Харків : Право, 2014. 584 с.
16. Розов В.І. Психологія екстремальних ситуацій. Київ : КНТ. 3-тє видання, 2024. 712 с.
17. Фомич М.В., Кришталь М.А., Мохнар Л.І., Дячкова О.М., Чередниченко Т.В. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія. Черкаси: видавець Вовчок О.Ю., 2023. 198 с.
18. Cary L. Cooper, James Campbell Quick. The Handbook of Stress and Health: A Guide to Research and Practice, First Edition. John Wiley & Sons Ltd, 2017. 669 p.

Допоміжна література

1. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
2. Збереження психічного здоров'я населення України в умовах війни: навч. посіб. / Н.Г. Іванова, Б.В. Михайлов, В.Д. Мішиєв та ін. Київ : НА СБУ, НУ ОЗУ ім. П.Л. Шупика, 7БЦ, 2024. 212 с.
3. Кодекс цивільного захисту України : закон України, 02.10.2012, № 5403-VI. URL: <http://surl.li/fiacab>.
4. Корольчук М. С., Корольчук В.М., Кулаженко А.І. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів : монографія / за ред. М.С. Корольчука. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 276 с.

5. Ліфарєва Н. В. Психологія особистості : Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 240 с.

6. Малхазов О.Р. Розвиток емоційної стійкості в осіб, що переживають наслідки травматичних подій : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 215 с.

7. Миронець С.М., Тімченко О.В. Негативні психічні стани рятувальників в умовах надзвичайної ситуації : монографія. Київ : Консультант, 2008. 232 с.

8. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://cutt.ly/ITk0vqW>.

9. Наказ МВС України від 26.04.2018 № 340 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж». URL : <http://surl.li/uzgowc>.

10. Особливості цивільного захисту в умовах воєнного конфлікту : колективна монографія / за ред. Р. Мугавєро, В. Андрєнова та М. Кустова. Харків-Рим. 2023. 238 с.

11. Оніщенко Н.В., Платонов В.М. Професіографічний аналіз діяльності піротехнічних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій: монографія. Харків: ФОП Панов А. М., 2024. 144 с.

12. Осьодло В. І. Психологія і війна : незасвоєні уроки Гюстава ле Бона. [2-ге вид., випр. і доп.]. Монографія. Київ : Парламентське видавництво. 2023. 319 с.

13. Психологічна підготовка військовослужбовців ЗСУ до перебування в умовах різкої зміни бойової обстановки та умовах примусової ізоляції: метод.реком. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 108 с.

14. Психолого-корекційний практикум травм війни : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 396 с.

15. Приходько Ю.О., Перелигіна Л.А. Психологічні чинники успішності професійної діяльності пожежних-рятувальників МНС України: монографія. Харків : НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2012. 216 с.

16. Світлична Н.О., Перелигіна Л.А., Афанасьєва Н.Є. Соціально-психологічні чинники збереження психологічного здоров'я працівників ДСНС : монографія. Харків : ХНАДУ, 2016. 296 с.

17. Стрес-асоційовані розлади здоров'я в умовах збройного конфлікту : монографія. Дніпро : Акцент ПП, 2019. 324 с.

18. Теорія і практика управління страхом в умовах бойових дій: методичний посібник. Київ : ЦУЛ, 2023. 92 с.

19. Титаренко Т.М. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій. Київ : КНТ, 2023. 218 с.

20. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості. Навч. посіб. Caravelle. 2021. 372 с.

Інформаційні ресурси

1. Варій М. Й. Психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 288 с. URL: <http://surl.li/lhory>
2. Екстремальна психологія : підручник / за ред. О.В. Тімченка. Київ : ТОВ «Август трейд», 2007. 502 с. URL: <http://surl.li/kjpdv>.
3. Кодекс цивільного захисту України : закон України, 02.10.2012 р., № 5403-VI. URL: <http://surl.li/fiacab>.
4. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://cutt.ly/ITk0vqW>.
5. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2009. 576 с. URL: <http://surl.li/lhofa>.
6. Приходько І.І., Колесніченко О.С., Тімченко О.В. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. Харків : НА НГУ, 2016. 571 с. URL: <http://surl.li/lfynz>.

Розробник:

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат педагогічних наук

Ольга ДЯЧКОВА